

Poslední boj nejhledanějšího muže protektorátu

Byl podvečer 21. března 1942. V Praze na křižovatce u Prašného mostu při přestřelce s příslušníky gestapa zemřel tehdy zřejmě nejhledanější muž protektorátu - kapitán Václav Morávek. To ovšem žádný z náhodných svědků netušil. Přesto se na základě pozdější výpovědi jednoho z nich (ale hlavně díky nalezenému pitevnímu protokolu) podařilo až po desetiletích objasnit okolnosti posledního dějství života tohoto hrdiny protinacistického odboje.

Václav Morávek (8. 8. 1904 – 21. 3. 1942)

FOTO: Profimedia.cz

Toho dne gestapo po ročním mimořádném úsilí zlikvidovalo posledního ze Tří králů, jak trojici Balabán, Mašín, Morávek nazývalo. Padl do té doby nepolapitelný Václav Morávek do léčky gestapa? Někdo ho zradil? Nebo šlo o zvláštní souhru náhod, kterých zvláště v odboji nebylo málo?

O průběhu osudných událostí na Prašném mostě existuje několik interpretací historiků i autorů literatury faktu. Přes drobné rozdíly mají společnou kostru, neboť se vesměs opírají o stejné podklady - o archivní dokumenty německé provenience (především o Heydrichovu zprávu Bormannovi z poloviny května 1942) a také o několik poválečných svědeckých výpovědí.

Na jejich základě se tradovalo, že Morávek „v beznadějně situaci posledním nábojem v pistoli spáchal sebevraždu“, jak to například po válce uvedl jeden z členů komanda gestapa Willy Abendschön.

Stal se jedinou spojkou k A-54

Osudnou se pro Václava Morávka stala spolupráce s Paulem Thümmelem, který pro čs. výzvědnou službu (pod krycím označením A-54) pracoval od roku 1936 a nyní působil jako pracovník kontrašpionážního úseku abwehru v [Praze](#). Po určitém období, kdy spojení s ním zajišťovali různí lidé, rozhodl Josef Balabán, že jedinou spojkou k A-54 nadále bude právě štábní kapitán Morávek. A tak to zůstalo až do posledních dnů jeho života.

Paul Thümmel pracoval na dvě strany a dvojroli hrál i ve vztahu k Morávkovi a Třem králům vůbec. S velkou pravděpodobností byl tzv. agentem operačního zastírání, tedy informátorem, který podsouval falešné informace společně s pravdivými, které ovšem byly méně významné.

Thümmel věděl, že od léta 1940 bylo pro III. oddělení pražského gestapa a abwehr prvořadým úkolem dopadnout „královskou trojici“. Pronikl až do těsné blízkosti ÚVOD (Ústřední vedení odboje domácího), ale musel přitom pečlivě vážit, co ze získaných poznatků předá gestapu a co zamlčí.

Především nesměl ohrozit právě Morávka. Bez něho by ztratil možnost pokračovat v soukromé hře s čs. rozvědkou, od níž si za špionážní informace nechával od samého počátku důkladně zaplatit. Zájem nepřijít o lukrativní příjem zřejmě do posledního okamžiku převyšoval služební povinnost pomoci gestapu zatáhnout smyčku kolem obávané trojice.

Prostřílel se na svobodu

Když gestapo dopadlo 22. dubna Josefa Balabána a 13. května 1941 Josefa Mašína, zůstal z trojlístku Morávek sám. Přesto nadále udržoval spojení s Thümmelem a předával jeho zprávy obnovené vysílačce Sparta I až do její likvidace 4. října 1941.

Ani potom nerezignoval. Sám se naučil vysílat a několikrát uvedl do provozu všelijak sháněné vysílačky. Vedl život psance a nejednou jen zázrakem unikl zátahům gestapa, jako třeba 21. prosince 1941 při ranním přepadení jeho ilegálního bytu, kdy se doslova prostřílel na svobodu v souboji s osmičlenným komandem.

Jedna z posledních fotografií Václava Morávka (pravděpodobně 1941-1942).

FOTO: Profimedia.cz

Slabé a nedešifrovatelné vysílání Morávkovy vysílačky Sparta II zachytili v [Londýně](#) i 29. prosince 1941. Právě tuto noc seskočila v protektorátu paraskupina Silver A, jejíž velitel Alfred Bartoš měl za úkol navázat spojení s Morávkem a jeho prostřednictvím s Thümmelem.

Po velkých komplikacích se to Bartošovi podařilo až počátkem března 1942. V první depeši 14. března Morávek mimo jiné do Londýna sděloval, že situace Reného (nové krycí jméno A-54) je vážná a ten „prosí o pokyn, kde se má hlásit v případě nutnosti útěku“.

Thümmelova hra vabank

V této zprávě však nebyla žádná zmínka o tom, že René byl již podruhé zatčen gestapem. Poprvé se tak stalo v říjnu 1941, ale po měsíci byl z vazby propuštěn. Gestapo pravděpodobně věřilo, že Thümmel skutečně užívá Václava Morávka jako volavku - jednak k získání informací, jednak k podsouvání jistých materiálů pro zpravodajskou hru abwehru.

Znovu gestapo Thümmela zatklo 22. února 1942. Po pětidenním výslechu se pod tíhou důkazů přiznal ke spolupráci s čs. zpravodajskou službou i k tomu, že prostřednictvím Morávka s ní v létě 1940 obnovil spojení. Je opět propuštěn - ale za slib, že gestapo na stopu Morávka dovede. Oba se skutečně 7. března sešli, ale protože zřejmě ani nyní Thümmel neviděl svou situaci beznadějně, dvojí hru neopustil. Nicméně se dohodli na podmínkách případného útěku a Morávek se snažil obstarat pro něho úkryt.

Tlak gestapa pokračoval. Na příkaz komisaře Schultze si měl Thümmel sjednat s Morávkem schůzku na 21. hodinu 20. března a přivést ho do své vily. Tam však pracovníci gestapa na posledního „krále“ čekali marně, neboť Morávek na schůzku - pokud si ji s ním Thümmel skutečně domluvil - nepřišel.

Proto zašel Thümmel k nedaleké mrtvé schránce, kde buď byl vzkaz od Morávka, že dnes nepřijde a zároveň návrh jiného času ke schůzce (21. března ve tři hodiny odpoledne), nebo on sám tam vložil tentýž časový údaj. Podle další verze se Morávek na schůzku dostavil, ale odmítl pozvání do Thümmelova bytu. Odůvodnil to časovou zaneprázdněností - a proto si domluvili schůzku na další den.

Záhadou zůstává otázka, proč Morávek v inkriminovaném čase jel tramvají k Prašnému mostu právě od Chotkových sadů. Přesnou odpověď už zřejmě nikdy nebudeme znát.

V každém případě gestapo už Thümmelovi nevěřilo. Po návratu ho tentýž večer definitivně zajistilo a byl dopraven na Pankrác. Podle poválečné výpovědi tlumočnicka pražského gestapa Josefa Chalupského však Thümmel stále působil dojmem, že chce Morávka vydat - řekl prý, „že s ním má na 21. března ve tři hodiny odpoledne domluvenou schůzku u střešovické vozovny“.

Heydrichova zpráva

O definitivním zatčení Thümmela Morávek nemohl vědět. Nicméně 21. března poslal na odpolední schůzku svoji spojku a pobočnicka Václava Řeháka. Rekonstrukce dalšího vývoje událostí se dlouho opírala o vzpomínanou Heydrichovu zprávu pro Hitlerova tajemníka Bormanna z 16. května 1942.

V úvodu tohoto elaborátu se konstatovalo: „Dne 21. března 1942 byly přešetřeny dosud známé tajné úkryty a mrtvé schránky bývalého št. kpt. Morávka, vedoucího britsko-české špionážní a sabotážní skupiny ilegální organizace českého odbojového hnutí, protože se nepodařilo dostat k Morávkovi pomocí prostředníka.“

Asi v 19.15 hod., když moji úředníci zatčeného již odváděli, objevil se z jedné postranní cesty nečekaně Morávek, spatřil svého zatčeného důvěrníka, zahájil palbu, která byla ihned opětována *Heydrichova zpráva*

Tím byl nepochybně myšlen Thümmel. „Výslechem několika zatčených osob bylo zjištěno,“ pokračovala zpráva, „že dne 21. března 1942 k 19. hodině přijde Morávkův důvěrník do jednoho z parků na okraji Prahy. Několik úředníků obsadilo tento park krátce před 19. hodinou, aby dopadli Morávkova důvěrníka, a tak se dostali na stopu Morávkovi.“

Důvěrník byl zatčen asi v 19.10 hod. po překonání prudkého odporu, přičemž mu bylo znemožněno použít odjištěné pistole a zabráněno v pokusu o útěk. Při prvním výslechu zatčeného bylo zjištěno, že měl sjednat schůzku s dalším agentem ve 22.00 hod. téhož dne, protože Morávek se sám v 19 hod. nemohl dostavit.

Asi v 19.15 hod., když moji úředníci zatčeného již odváděli, objevil se z jedné postranní cesty nečekaně Morávek, spatřil svého zatčeného důvěrníka, zahájil palbu, která byla ihned opětována. Morávek byl zasažen do stehna a lýtka a snažil se odvléci. V 19.19 hod., když byl

Morávek obklíčen a neměl už naději na únik, zastřelil se, a to dříve, než mohli moji úředníci k němu přiskočit...“

Nové světlo: pitevní protokol

Zatímco v tomto dokumentu není souboj Morávka s příslušníky gestapa podrobněji popsán, téměř ve všech našich publikacích literatury faktu byl až donedávna líčen takto: Morávek se dal při střelbě na ústup a od parčíku u střešovické vozovny běžel dolů směrem k Prašnému mostu. Byl pronásledován střilejícími gestapáky, kteří mířili pouze na nohy. Zraněný Morávek vytahoval v běhu z aktovky jakési papíry a fotografie, které trhal a odhazoval.

Podarilo se mu doběhnout na asi 700 metrů vzdálený Prašný most, kde se ještě pokoušel za řadou vzrostlých stromů bránit. V bezvýchodné situaci volil raději smrt. Ale mohl výborný střelec Morávek vypálit 50 ran a přitom nikoho nezasáhnout (jak se uvádělo v Heydrichově zprávě)? Nemýlí se všechna ta dosavadní svědectví? Odehrála se celá událost opravdu tak, jak je v historické literatuře po desetiletí tradována?

FOTO: Vít Šimánek, [ČTK](#)

Tyto i další otázky si kladl historik Vilém Čermák, který se Morávkovým životním příběhem podrobně zabýval. Sám si mnohokrát místo tragické události prošel a pokoušel se případ rekonstruovat. Přemýšlel, zda by mu nepomohl nějaký dosud nevyužitý a přitom věrohodný zdroj informací. A dostal spásný nápad. Existuje pitevní protokol Václava Morávka?

Existoval! Byl uložen v archívu Ústavu soudního lékařství v Praze a za pomoci soudního lékaře prof. Přemysla Strejce měl Čermák zakrátko k dispozici odbornou interpretaci tohoto dokumentu.

Všechny rány byly z levé strany

Z pitevního protokolu vyplývalo, že Morávek byl zasažen šesti střelnými ranami, nikoli deseti, jak se uvádělo v Heydrichově hlášení. Smrtné z nich byly tři - dvě do hlavy, jedna do boku. Udivující však bylo, že všechny střelné rány zasáhly Morávka z levé strany. Podle domněnek z dosud známých svědectví běžel přece z kopce dolů, a rány tudíž měly být vedeny buď zezadu, nebo z pravého boku.

To vše ale pitevní protokol vylučoval. „Nápadná je především přibližně shodná vertikální rovina všech zásahů,“ poznamenává Čermák na stránkách své publikace *Muž proti okupaci* ([Plzeň](#), Nava 2007)

„Kdyby se třeba natáčel nebo kličkoval, rány by s velkou pravděpodobností nemohly mít stejný směr. Námitka, že utíkal pozadu, je vzhledem k absolvované vzdálenosti bezpředmětná. Rovněž je nemyslitelné, aby v běhu a za stálé střelby trhal fotografie a přebíjel rezervní zásobníky u dvou pistolí.“

Pietní akt 17. března 2017 k uctění památky štka. Václava Morávka, který padl při boji s gestapem. Na snímku zleva starosta Prahy 6 Ondřej Kolář, generálmajor Jaroslav Kocián, senátor za ČSSD Miroslav Nenutil.

FOTO: Petr Horník, [Právo](#)

A byla tu ještě další skutečnost vyplývající z pitevního protokolu - i Morávkovo nejlehčí zranění jej připravilo o schopnost rychle se pohybovat, a bylo tudíž téměř nemožné několikasetmetrovou vzdálenost od parčíku k Prašnému mostu ujít, natož uběhnout.

Když se Čermák na základě všech nových údajů pokusil děj od prvního do posledního zásahu zrekonstruovat, „žádná z verzí přestřelky zcela neodpovídala způsobu vedení střelných ran -až na jednu“.

Korunní svědkyně z tramvaje

A to na tu, kterou uslyšel od paní Elišky Pichrtové v roce 1998. Seznámil se s ní náhodou, když chodíval každoročně na Prašný most k pomníčku. Její svědectví si pečlivě zaznamenal. Žena jela 21. března 1942 mezi 17. a 18. hodinou tramvaj číslo 20 směrem z Klárova na Prašný most.

Ve stanici před Bílkovou vilou naskočil do rozjíždějící se soupravy muž středního věku. Popošel na střed vozu a opřel se zády o stěnu, hned po její levé ruce. Pozorně si ho prohlédla, neboť ji zaujal jako muž. „Byl to menší nevýrazný blondák, oblečený do šedivého kabátu zvaného vlček,“ vzpomínala. „Na hlavě si upravoval klobouk stejné barvy a v levé ruce pevně tiskl koženou aktovku.“

Tramvaj byla poloprázdná, avšak onen muž hlídal každou maličkost. Viděla, že byl velmi nervózní. Když souprava na stanici Prašný most zastavila, vystoupil a ona také. Rázně přešel refýž i silnici až na chodník. Připadalo jí, že směřuje k úzké pěšině vedoucí do zahradnictví. Náhle však prudce zahrnul doleva směrem ke střešovické vozovně a v příštím okamžiku odhodil aktovku. Snad ji chtěl skrýt za nízké křovíčko, ale zachytila se a spadla na chodník.

Slavnostní odhalení pamětní desky Václavu Morávkovi 16. března 2017 v Olomouci. Na snímku uprostřed je Zdena Mašíňová, dcera jednoho ze členů odbojové skupiny Tři Králové, generálmajora in memoriam Josefa Mašína, a sestra Ctirada a Josefa Mašíňových.

FOTO: Luděk Peřina, [ČTK](#)

Paní Pichrtová se za mužem rozběhla a chtěla na něj zavolat. Ten však právě v té chvíli zrychlil a zároveň bylo vidět, jak se z protější strany Belcrediho ulice (dnes [Milady Horákové](#)) nad křižovatkou Prašný most od zaparkovaného černého auta přibližují dvě postavy. Muž ve vlčkově - přecházející právě ulici u Prašného mostu - se z rychlé chůze dal do běhu, jakoby postavám v ústretě.

Když ulici přeběhl a blížil se k topolovému stromořadí, vytáhl z pravé kapsy kabátu pistoli a začal rychle střílet. Postavy střelbu opětovaly a muže několikrát zasáhly. Ten padl k zemi na pravý bok - jakoby z chodníku na trávník - udělal letmý pohyb rukou, snad namířil na svůj obličej nebo na přibíhající postavy. Vtom se ozvala další rána a muž klesl.

Vzápětí přiběhla jedna z postav, rozkročila se nad ním a vpálila mu několik ran do hlavy a snad také do hrudníku. To vše trvalo jen několik vteřin.

Nebyla to sebevražda

Vilém Čermák nebyl jediný, kdo publikoval slova Elišky Pichrtové. Poprvé její vzpomínku využil Miroslav Ivanov ve své knize Nejen černé uniformy (1969) jako „svědectví paní E. P.“.

Její vyprávění však považoval za nevěrohodné a v dalších vydáních jeho knih se již neobjevilo.

„Heydrichovo hlášení není v zásadním rozporu s obsahem výpovědi Elišky Pichrtové,“ konstatuje Čermák, „neboť nepopisuje událost jako přestřelku, která začala v parku u střešovické vozovny a končila na Prašném mostě.“

Na základě těchto faktů kapitán Morávek s vysokou pravděpodobností sebevraždu nespáchal *Vilém Čermák ve své knize Muž proti okupaci*

Po zevrubném porovnání pitevního protokolu a výpovědi Elišky Pichrtové předkládá Čermák ve své knize závěr: „Morávek se po prvních dvou zásazích zhroutil a upadl na pravý bok. Viděl však, jak se k němu přibližují zaměstnanci gestapa, a pokoušel se na ně vystřelit. V ten okamžik byl znovu zasažen do levého boku a střela poškodila aortu. Nastal agonální stav s následnou smrtí.

Vzápětí přiběhl zaměstnanec gestapa (Fleischer nebo Kowalczyk) a vpálil mu ještě dvě rány do hlavy, avšak to už byl Morávek pravděpodobně mrtev.

Na základě těchto faktů kapitán Morávek s vysokou pravděpodobností sebevraždu nespáchal. Informace o sebevraždě měla zakrýt buď další neúspěch gestapa v boji s Morávkem, nebo umožnila některému zaměstnanci gestapa zbavit se nepohodlného svědka.“

Možná spěchal na pomoc...

Záhadnou zůstává otázka, proč Václav Morávek jel v inkriminovaném čase k Prašnému mostu právě od Chotkových sadů, kde podle svědectví Elišky Pichrtové na zastávce před Bílkovou vilou naskočil do tramvaje. Přesnou odpověď už zřejmě nikdy nebudeme znát. Na základě časových údajů z archívních dokumentů, historických prací a literatury faktu se nabízí tato hypotéza.

Večer ve 22 hodin 20. března se Morávek v Chotkových sadech nad Klárovem setkal s Alfrédem Bartošem. Převzal od něho fotografie členů výsadku Silver A za účelem zhotovení občanských legitimací a sám dal Bartošovi zpravodajský materiál pro Londýn. Mimo jiné žádal o urgenci odpovědi na svou žádost o zajištění Thümmelova útěku za hranice.

Postřehl, že místo je obklíčeno gestapem. Uvědomil si, že je Řehák v ohrožení. Musí mu pomoci!

Druhý den, tj. 21. března, se po poledni v bytě na [Staroměstském náměstí](#) setkal s Janem Kubišem a Jozefem Gabčíkem. Přítomen byl i Václav Řehák a Ladislav Vaněk. Po delší debatě (nevíme, zda se Morávek dověděl o úkolu budoucích atentátníků) se účastníci rozešli a trojice Morávek, Řehák a Vaněk dorazila ve tři hodiny na Prašný most.

Morávek vyslal na schůzku s Thümmelem (nevěděl, že ten byl mezitím zatčen, a nemůže tudíž přijít) svoji spojku Řeháka, zatímco o jeho vlastní činnosti pro příštích několik hodin neexistuje žádné svědectví. Řehák u Thümmelova bytu nenašel smluvené znamení, a tak vyčkával v nedaleké restauraci. Když se ani druhý pokus nezdařil, odešel ke střešovické vozovně, kde byl v parčíku posléze zatčen.

Právě v tom čase Morávek možná projížděl tramvají z Pohořelce kolem [Hradu](#) dolů na Klárov. Její trasa vede těsně kolem tohoto parčíku. Postřehl, že místo je obklíčeno gestapem. Uvědomil si, že je Řehák v ohrožení. Musí mu pomoci! Nepojede dál na Klárov. Vystoupil a naskočil do soupravy číslo 20, která mířila zpět k Prašnému mostu...

Miroslav Šiška, [Právo](#)